

A MÁSODIK MOHÁCSI CSATA MÍTOSZA ÉS VALÓSÁGA II.

ADALÉKOK AZ 1687-ES NAGYHARSÁNYI CSATA KORA ÚJKORI LEVÉLTÁRI ÉS KÖNYVÉSZETI KUTATÁSÁHOZ¹

TÓTH FERENC
MTA BTK Történettudományi Intézet

A nagyharsányi csata kora újkori forráskutatása szempontjából igen fontos jelenség a francia katonai nyelv korabeli széleskörű elterjedése. A csata időszaka egybeesett a 17. század végi klasszikus Európa történetének azon szakaszával, amelyben a Francia Királyság a kontinens – és az akkori világ – legerősebb katonai és politikai hatalmává vált. XIV. Lajos hadi és államreformjainak következtében Franciaország Európa vezető hatalmává vált. A francia hadsereg az összes európai hadsereg mintájává vált és ennek következtében előtérbe került a francia katonai nyelvhasználat. Kis túlzással azt is lehet állítani, hogy ekkoriban a klasszikus francia nyelv hasonló szerepet kezdett betölteni, mint napjainkban a modern angol nyelv, amely szintén egy vezető gazdasági, politikai és katonai nagyhatalom nyelveként vált egyeduralkodóvá a második világháború után. Ez az átmenet a 17-18. század fordulóján zajlott és a felvilágosodás században teljesedett ki.²

Az európai hadseregekben ezt a nyelvi átalakulást elősegítette a kiválóan képezett francia katonatisztek alkalmazása, akiket szívesen láttak valamennyi európai hadseregben az általuk hozott szaktudásnak köszönhetően. A magyar történetírás előszeretettel emlékezett meg a 17. század végi kuruc mozgalmak és a Rákóczi-szabadságharc idején Magyarországon harcoló

¹ A jelen kézirat a „Mohács 1526–2026 – Rekonstrukció és emlékezet” elnevezésű pályázathoz kapcsolódó kutatás eredménye.

² A 17. század végén a latin és olasz nyelv még sokáig versenyzett vele, de a katonai és diplomáciai kommunikáció a 18. század elejére végérvényesen egységesen elfogadott nemzetközi nyelvvé választotta a francia nyelvet. Ennek egyik fontos fordulópontja az 1713-as utrechti békekongresszus volt. L. ehhez újabban: *El tractats d'Utrecht: Clarors i foscors de la pau la resistència dels Catalans*. Szerk. Conxita Mollfulleda – Núria Sallés. Barcelona, 2015.

katonai leírások és a későbbi történetíró munkák összevetése során rámutat arra, hogy a „második mohácsi csata” mítosza – bár igen korán megjelent – valójában egy historiográfiai konstrukció, amely egy hajdani történelmi tragédia jóvátételével egy új korszak kezdetének is tekinthető. A különféle történeti és irodalmi munkák e témával foglalkozó részeinek áttekintése alapján megállapítható, hogy a csata híre és jelentősége elsősorban a keresztény hősokeket (Lotaringiai Károly, Savoyai Eugén, Commercy herceg) dicsőítő munkák révén terjedt el rendkívül széles körben, beleértve a közhasználatú lexikonokat, sőt az iskolai tankönyveket is.